

Motion till riksdagen

1989/90:U219

av Margit Gennser och Hans Dau (båda m)

Bidrag till Chile

Chile som var ett av de mest utvecklade länderna i Sydamerika på 60-talet kastades in i anarki i början av 70-talet. Demokratins sammanbrott inleddes i och med presidentvalet september 1970.

Orsakerna till denna utveckling beskrivs av Henry Kissinger i första delen av hans memoarer "De första åren i Vita Huset".

Inledningsvis konstaterar han att Allendes andel av rösterna 1970 utgjorde en nedgång från 1964. 1970 röstade 62,7 % av väljarna *mot* Allende. Att han kom till makten berodde på splittringen på den borgerliga sidan eller som Kissinger uttrycker det:

Allende representerade en brytning med Chiles långa demokratiska historia och skulle bli president inte genom ett äkta uttryck av majoritetens vilja, utan en tillfällighet i Chiles politiska system. Trettiosex procent av folkets röster var knappast mandat för den oåterkalleliga förvandlingen av Chiles politiska och ekonomiska institutioner som Allende föresatt sig att genomföra.

Längre fram utvecklar Kissinger sina synpunkter ytterligare:

Allendes martyrskap har skymt undan hans politik. Han må ha proklamerat sig som socialist, hans mål och hans åskådning hade ändå ingen likhet med den europeiska socialdemokratins. Allende hade grundat Chiles socialistiska parti, som skilde sig från det kommunistiska genom att vara mera radikalt i sitt program och inte mera demokratiskt i sin åskådning. Han hade inget emot att komma till makten genom ett val *innan* han genomförde revolutionen; men den sociala och politiska förvandlingen han utlovade efteråt skilde sig inte nämnvärt från det kommunistiska programmet. Det var en central sats i partiets program att "borgerliga" demokratiska sedvänjor skulle bli ovidkommande; det låg i dess natur att hans val skulle bli det sista demokratiska valet.

Med facit i handen vet vi hur utvecklingen blev. Ett tidigare samhällsklimat av hänsynstagande och tolerans under den populära presidenten Eduardo Frei Montalva utbyttes mot polarisering och djupgående motsättningar. Allende organiserade sin egen privata säkerhetsstyrka utanför den befintliga armé- och polisstrukturen. Han importerade också i hemlighet stora mängder kubanska vapen för att beväpna anhängare för gatustrider. Samtidigt vidtogs en rad åtgärder av Allendes regering som förklarades författnings-

vidriga och olagliga av Chiles högsta domstol (26 maj 1973) och av riksräkenskapsverkets chef (2 juli 1973) samt av deputerarkammaren (den 22 augusti 1973). Allvarliga motsättningar mellan presidenten och den militära strukturen växte fram. Polariseringsen inom hela det chilenska samhället ledde fram till militärkupp och en auktoritär militärdiktatur. (Kissinger: De första åren i vita Huset.)

Ekonomi hade under dessa år fullständigt raserats till följd av en galoperande inflation och en förödande socialistisk ekonomisk politik.

Det chilenska folket har utsatts för stora olyckor och ett lidande som hade sitt ursprung i revolutionära krav. Nu har landets ekonomi byggts upp på marknadshushållningens grund och ekonomin återhämtar sig snabbt. I denna situation har också den politiska demokratin kunnat återställas. Genom allmänna val – som respekterades av den auktoritära militärregimen – har på fredlig väg ett demokratiskt och pluralistiskt samhällssystem återställt.

Alla dessa framgångar har det chilenska folket själv åstadkommit i Chile. Det känns därför något övermaga att ta del av regeringens förslag i budgetpropositionen 1990 bilaga 5 s. 106 om bistånd till Chile med följande motive-ring:

I Chile och Paraguay har en demokratiseringsprocess inletts vilket inger hopp inför framtiden. Särskilda biståndsinsatser för att stödja demokratin i Chile under de första åren planeras. Det gäller främst stöd till de mest utsatta grupperna i landet, stöd till kvinno- och kultursamarbete, visst stöd till utvecklingsarbete på arbetsmarknadsområdet samt forskningssamarbete. Det är viktigt att erfarenheter som byggts upp i samarbete mellan svenska och chilenska folkrörelser under diktaturåren ges en möjlighet att utvecklas.

Ett land som rest sig själv ur en socialistisk misär, som dessvärre på kort tid skapades genom ett ofullkomligt politiskt system, genom en tillfällighet i konstitutionen, finner bäst den egna vägen till lämpliga samhällsinstitutioner och en bra balans mellan olika intressen.

I det här sammanhanget finns det anledning att framföra en del principiella ståndpunkter på biståndsfrågor och utveckling i det som något oegentligt kallas den tredje världen. Sällan har marknadsekonomin överlägsenhet över socialistiska system demonstrerats med sådant eftertryck som i utvecklingsländerna. Sydostasiens framgångsrika ekonomier är det bästa exemplet härpå. Deras välstånd står i bjärt kontrast till stagnationen och hoppplösheten i Latinamerika. På den latinamerikanska kontinenten har Chile utgjort ett positivt undantag. Detta är i dag knappast något kontroversiellt påstående, förutsatt att man förstår vad det handlar om. Det sägs i bland att Latinamerikas problem beror på en hämningslös kapitalism. Detta påstående är fel. Så gott som samtliga Latinamerikanska länder, oavsett om de betecknats som vänster eller höger, har fört en mycket interventionistisk ekonomisk politik. Det gäller också deras militärdiktaturer. Chile har utgjort ett undantag så tillvida att militären där har varit benägen att anamma vissa marknadsekonomiska principer. Detta gör inte det politiska förtrycket acceptabelt utan utgör endast en förklaring.

Man behöver inte åberopa utvecklingen i Östeuropa för att inse att det sista som behövs i världen är mer socialism. Svenskt bistånd bör inte inriktas

på att främja socialism i svensk tappning. Tidigare exempel på denna typ av insatser till tredje världen är avskräckande nog.

En statsbudget illustrerar ett av den politiska marknadens stora dilemma, nämligen att göra ett näst intill oändligt antal prioriteringar utan marknadens effektiva informationssystem. Biståndsinsatser av mycket marginell och tveksam art – som i det här fallet – kommer aldrig att vägas mot behov som sannolikt ligger medborgarna i gemen betydligt mera nära. För att illustrera detta på ett pedagogiskt sätt: Drygt 4 miljoner kronor avsätts i budgetpropositionen 1990 till stöd till folkrörelser m.m. i Chile. Ett obetydligt större belopp, som anslag till de mindre handikappförbunden i Sverige, bl.a. till de neurosedynskadades för att åstadkomma en reell höjning av anslagen, anses däremot inte kunna inrymmas i den svenska budgeten för 1990.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen till Andra biståndsprogrammet (C3) för budgetåret 1990/91 anvisar ett med 4 milj. kr. reducerat belopp om 2 113 000 000 kr.

Stockholm den 24 januari 1990

Margit Gennser (m)

Hans Dau (m)

Mot. 1989/90
U219